

'EULIZAKUAREN ZARATA' ANTZEZLANA

Txutxumutxuen burrunbak eragindako mina erreparatzeko

Hernanin jazotako eraso matxista batzuen kudeaketa prozesua modu "eraikitzaileago" baten bidez ixteko, hernaniar talde batek ekainean *Eulizakuaren zarata* antzezlan eskaini zuen, gainezka zegoen kultur aretoan. Taldeko kide diren Maitane Barrenetxeak eta Arantxa Arrietak azaldu digute espero ez zuten eragina izan duela antzezlanak: bai parte-hartzaileen osaketa prozesurako, bai herritarren kontzientziak mugitzeko. Ezohiko obra honetan ikusleak ispilu aurrean jarri dituzte, zenbait jarrera zalantzan jartzeko.

 LEIRE ARTOLA ARIN UXUE BEREZIARTUA LONBIDE / ARGIA CC BY-SA

Estreinaldiko urduritasun eta tentsioa pasata, *Eulizakuaren zarata* antzezlan herrikoiairen parte diren Maitane Barrenetxeak eta Arantxa Arrietak penaz baina asebeteta azaldu diote ARGIAri "bukatu" dela. Ekainaren 15ean eskaini zuten antzezlanaren lehen eta azken emanaldia, 30 lagun inguruko talde "amateurrarentzat" konplexua delako saio gehiago egitea. Antzerkia bukatu da eta prozesua itxi dute; aldiz, ireki dira hainbat zirrikitu ikus-entzuleengan.

"Duela urte batzuk, indarkeria matxistako eraso batzuen kudeaketarako prozesu komunitario bat abiatu genuen. Prozesuan zehar landutakoak hernaniarrekin eta herritarrekin modu zabalagoan partekatze asmoz sortu da antzerkia egitearen ideia", zioen antzezlanaren iragarpenak. "Antzerki hau ez da oso ohikoa" esanez hasi zuten emanaldia publiko artetik irten ziren antzezleek, eta halaxe izan da, ezohiko elementu ugari baititu *Eulizakuaren zarata*. Hasteko, eraso matxisten kudea-

keta prozesua antzerki bidez ixtea bera berritasuna da.

Berrikuntza da, halaber, aktoreak ez diren hamabost hernaniar, adin, genero eta inguru desberdinetakoak, oholtza gainean ikustea. Prozesuan parte hartu duten horiek berak dira antzerkia presatu eta gorpuztu dutenak, eta helburu izan dute herritarrei hausnarketara bultzatzea, eraso matxisten aurrean izaten duten jokabideen gainean: "Eraso bat dagoenean mina dago, baina herriaren erreakzioak min handiagoa sor dezake, berbiktimizazioa eragiten du". Komunitatearen papera ekarri dute erdigunera. Txutxumutxuek sortzen duten mina plazaratu nahi izan dute eta adierazi noraino iristen diren herrian egiten diren komentarioak, batik bat prozesuko kideei eta mugimendu feministakoei zuzendutakoak.

TXUTXUMUTXUEN ZARATA

Obraren hasieran eulien burrundara desatsegina entzuten da, ikus-entzuleak

urduri jartzeko bezainbeste irauten duen denbora tartean. Antzezleak saiatzen dira zarata hori isilarazten, baina taldean batu arte ez dute lortzen eulia hiltzea. Publikoan tentsioa eragiten du eszenak, gainerako esketxek bezalaxe. Finean, antzerkiko protagonista da "laugarren paretari" deritzona, hau da, ohol-tzatik kanpo dagoen publikoa. Hortik izenburua, *Fleabag* seriean darabilten kamerari hitz egiteko teknika oinarri hartu, eta itzulpen propioa egin diote: *Eulizakua*.

"Laugarren paretari" zuzenean hitz egiten diote beste esketx batean, airean utzitako galdera potoloak banan-banan botata: "Albisteetan ageri diren erasoak bakarrik dira eraso? Erasoa bat jasaten dudan aldiro salatu behar dut? Zenbatean ikusi dut eraso bat? Zergatik kostatzen zaigu hainbeste erasoez hitz egitea? Zenbatean egin dut zerbait nire lagun bat tartean dagoenean? Zer da eraso bat?". Arrietak dioenez, uste dute lortu dutela jendearen "botoiren bat ukitzea",

eta ikusle batzuek esan diote egunetan “digeritu beharreko edukia” zela tau-laratutakoa. Eskertuta dago izandako harreragatik eta emanaldiaren egunean sortutako giroagatik.

Harridura ere piztu die izandako erantzunak eta aretoko argiak piztutakoan ikusitakoak: “Guk hain landuta geneukan gidoia, umorez lantzen genuela, eta ondo pasa genuen momentuan. Horregatik, ez nuen espero amaieran ikusitako malkorik, ezta jendearekin hainbeste konektatzerik ere”, aitortu du Barrenetxeak. Jendea hunkitzea baino, deserosotasuna sortuko zutela uste zuten.

HERRITARREN ISPILUA

“Batzuk oso islatuta sentitu dira, eta guk hori bilatu dugu, Hernanin girotzea eta

egunerokotasunean dauzkagun egoerak antzeztea, eta ispilu izatea”, berretsi du Arrietak. Obraren hasieran lagun talde bat trago bat hartzen ikusten da, eta haietako batek kontatzen du eraso bat jasan duela. Lagunen erreakzioak, ordea, babestu beharrean gehiago hondoratzen du. Jarraian hasten dira inguruko erreakzioak, esketxez esketxe: eraso salatu duen emakumea zalan-tzan jartzen duten iruzkinak, eraso egin duenari buruzko txutzumutxuak, begiradak, epaiak... “Norekin zegoen gertatu zenean? Baina horrek ez dauka bikotekidea? Nor da eraso egin duena? Eta non? Eta nola zihoan jantzita?”.

Eszenaratu dute prozesua ixterakoan komunitateak izan ohi duen jarrera ere: kudeaketaren parte izan direnei

“kontu eskeak” eta kritikak, eraso jasan duenari emandako eskatu gabeko “aholkuak”, eraso egin zuena etengabe epaitzea, eta beste. Antzezleek irudikatu dute urteetako prozesuan ezertarako inplikatu ez diren herritarrek bat-batean zenbat azalpen dituzten emateko, ustez asmo onez izanda ere.

“Ez dugu errurik bota nahi izan, denok paper guztiekin identifikatuta sentitzea nahi genuen; ez dugu banandu ahots txar bat eta on bat”, zehaztu du Arrietak. Ez dute epaitu nahi izan zein jarrera dauden ondo eta zein gaizki: “Ikusarazi nahi izan dugu denok dauzkagula horrelako jokabideak; balio dezala gogoetatzeko hurrengoan nola jokatu edo nola eta nondik hitz egin gai honi buruz”.

“HAU PASA ZAIT”

Gidoia lantzeari berebiziko pisua eman diote, eta zenbait gako errespetatu dituzte, esaterako, umoretik lantzea. Urtarrilean hasi ziren, eta hiruzpau hilabetez moldaketak egiten joan dira, entseguetan taldekideek egindako ekarpenei esker. “Denbora luzea eman dugu erabakitzen zer eta nola transmititu nahi genuen”, dio Barrene-txeak. Erasoari buruzko zehaztasunik ez ematea ere bereziki zaindu dute: “Ez genuen nahi jendeak eraso zehatz bat irudikatu zezanik, ez delako eraso bat bestea baino gehiago. Ez genuen egoera jakinekin lotu nahi”. Gidoiari buelta asko eman ostean, formula topatu dute: “Hau pasa zait, hemen eta honekin” esaldiaren bidez jendarteratu dute eraso. “Nahikoa da hori esatea, jendeak egingo du bere istorioa buruan”, ziurtatu du Barrene-txeak.

Esaten denaz gain, nork esaten duen ere zaindu dute, inor ez zedin deseroso sentitu jokaturako paperarekin: “Saia-tu gara oso kontziente izaten nork zein rol hartu, prozesuan edo bizitzan izan dituen bizipenen arabera”. Taldea “amateur” gisa definitzen badute ere, ohol-tzan maila altua erakutsi dute, eta halaxe helarazi die publikoak ere; “ez zuten espero guk hain ondo egitea”, umorez hartu dute Barrene-txeak eta Arrietak. Horra heltzeko bidelagun izan dituzte Miren Gojenola eta Esti Veintemillas, zuzendari lanetan eta antzezlearen prestaketan, besteak beste.

Oso gutxitan agertzen den rol bat ere taularatu zuten: obra zeinu hizkuntzan antzeztu zuen Lierni Mateok. Prozesuko partaide eta zeinu hizkuntzako itzultzailea da Mateo, eta proposatu zien antzezlan barrutik interpretatzea,

itzulpenetik harago. Mateok dioenez, gorrentzat oztoppa izaten da itzulpena eta eszena aparte egotea, eta modurik egokiena da antzezlea bera izatea interpretea; izatez, anekdotikoa da halakorik ikustea. Mateok ez du ahotsa proiektatzen ikasi behar izan, besteek bezala, baina emanaldiko paper guztiak zuzenean interpretatu ditu. Arrakasta izan zuen, izan ere, ikusleen artean bederatzi bat pertsonak behar zuten zeinu hizkuntzako itzulpena, eta asko eskertu zietela diote taldekideek. Euskaratik gaztelararako itzulpena, berriz, bost bat lagunek erabili zuten.

ERREPARAZIO ARIKETA

Emanaldiaren egunean “poza eta eskertza” sentitu zuten Barrene-txea eta Arrietak, baina azpimarratu dute horraino iristeko prozesua izan dela aberasgarriena. Indarkeria matxista kudeatzeko prozesua barrutik bizi izan

dutenez, antzerkiarena “zatirik onena” izan dela diote: “Giro onekoa, sortzailea, eraikitzailea, talde eta energia berezia sortu duena...”. Prozesuak zailak izaten direla gogorarazi dute, eta antzerkiak zama hori arintzen lagundu diela: “Hasierako minari eta nekeari gehitu zaizkio poza, maitasuna eta positiboagotzat hartzen ditugun beste sentimenduak”, baieztatu du Barrene-txeak. Arrietak gehitu du lasaitasuna eman diola gaia umoretik lantzeak: “Barre egin dut, eta egoerak erridukilizatzeak baimendu dit prozesua beste toki batetik bizitzen”. Bat dator Barrene-txea, esanez antzerkiak aukera eman diela arrazionaletik eta burutik landu beharrean, gorputzetik eta sentipenetatik lantzeko.

Azaldu dute “osatze lan izugarria” izan dela eta prozesuko partaideek asko eskertu dutela. “Prozesuan inplikaturik daudenak izatea dena prestatzen eta gorpuzten aritu garenak...”, Barrene-txeak uste du horretan asmatu dutela. Arrietak gaineratu du bakardadetik bizi diren kontu batzuk kolektibizatze balioko izan diela, eta minak onartzeko: “Denon artean erabaki dugu bakoitzak zein rol jokatu, eta mahai gaineratu dugu paper batzuk ez ditugula nahi gehiegi mugitzen gaituztelako”. Barrene-txearen iritziz, erreparazioaz gain ahalduntzea ere sortu du: “Nahiz eta rol horretatik ez izan, finean, herriari norberak kontatzen dio gertatu zaiona”.

Azken esketxean berriro errepikatzen da hastapenekoak, lagunei erasoaren berri ematen dienekoak: “Honekin hau eta hau pasa zait”. *Eulizakuari* uzten diote hitza, nola jokatu erabaki dezan. ●

